

ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА РИЗИКИ В ОЦІНЦІ ЕКСПЕРТІВ

Опубліковано: Глушук Є. Проведення виборів в Україні під час війни: основні виклики та ризики в оцінці експертів. Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. Інформаційно-аналітичний бюлетень. 2026. Випуск 17 (192). С. 102-108.

Питання можливого проведення виборів в Україні в умовах війни знову опинилося в центрі суспільно-політичного обговорення після публічного відеозвернення колишнього міністра оборони Михайла Федорова до українців 18 серпня 2026 року.

У своєму зверненні ексміністр оборони заявив, що Україна має вже зараз шукати законний і безпечний механізм голосування, не чекаючи завершення війни. На його думку, навіть за умов війни Україні треба знайти механізм для відновлення демократичного процесу, бо країна «може одночасно воювати і залишатися демократією». «Демократія не може бути заручницею Росії... Ми повинні знайти законний, безпечний і реалістичний механізм, який дозволить Україні відновити повноцінний демократичний процес навіть за умов тривалої війни», – сказав Федоров у зверненні.

За його словами, тривалість війни не повинна означати відмову від демократичних процесів, а РФ не може отримати можливість визначати, коли українці зможуть обирати свою владу. «Як має функціонувати держава, якщо війна триватиме роками?...Чи може Росія фактично отримати право визначати, коли українцям знову зможуть обирати свою владу? Я переконаний, що ні», – заявив Федоров ([BBC Україна](#)).

Водночас Федоров наголосив на забезпеченні права голосу військових, мільйонів українців за кордоном, людей у прифронтових регіонах. «Складність не означає неможливість. Україна вже багато разів робила те, що світ вважав

неможливим. Ми можемо знайти рішення і в цій ситуації», – сказав Федоров ([Інтерфакс](#)).

Тема проведення виборів в умовах повномасштабної війни в Україні залишається надзвичайно складною і дискусійною. А заява ексміністра оборони Михайла Федорова актуалізувала це питання та викликала жваві обговорення.

Питання можливості проведення виборів до завершення воєнного стану порушувалось багато разів. Особливо гостро воно стояло із весни 2024 року, коли закінчився п'ятирічний термін повноважень Володимира Зеленського. Зараз проведення виборів в умовах воєнного стану неможливе законодавчо, але можна ухвалити відповідні зміни, оскільки вони не стосуються Конституції. Україна наголошувала, що готова до виборів за умови припинення вогню, бо безпека є головною ([LB.ua](#)).

Президент Володимир Зеленський під час заходів до Дня Державного Прапора 23 серпня заявив, що проведення виборів під час війни може розколоти Україну, і назвав це надто великим ризиком для держави. За словами Зеленського, ідея провести вибори прямо зараз означала б «цунамі для держави». «Я вважаю, що у час такої війни вибори в цілому – це великі ризики. Вибори просто зараз - це цунамі для держави, яке розколить Україну. Тому моя стратегія – довести країну до закінчення війни, і зберегти незалежну і суверенну державу. І я її виконую», – розповів президент.

Зеленський нагадав, що приблизно рік тому Україну вже намагалися підштовхнути до виборів різні сторони. За його словами, він тоді чітко визначив умову: якщо партнери запропонують конкретні гарантії безпечного, легітимного і демократичного голосування – за участі військових, на прифронтових територіях, за кордоном, куди виїхали мільйони українців – таку можливість варто обговорювати. Однак, як зазначив президент, жоден із західних партнерів не надав конкретних пропозицій щодо безпекових гарантій, а провести вибори неможливо, поки правитель РФ Володимир Путін не погоджується на жодні варіанти припинення вогню ([Інформатор](#)).

Голова Офісу президента Кирило Буданов, коментуючи гучну заяву екс-міністра оборони Михайла Федорова щодо необхідності проведення виборів, не чекаючи на завершення війни, заявив, що «кожен має право на власну думку». Голова ОП зауважив, що не розуміє, як колишній міністр бачить втілення на практиці своїх закликів. «Як може голосувати солдат, який перебуває на фронті під загрозою дронів? Як можуть голосувати сотні тисяч людей, які живуть на окупованих територіях? Як працює виборча дільниця в Харкові, де тричі на день лунає повітряна тривога? Хто гарантує, що результат таких виборів визнають усі?», – задається він риторичними питаннями.

Буданов визнає, що за ініціативою Федорова, в Україні можуть провести «найсучасніші вибори в світі», використовуючи розроблений його командою додаток «Дія» у смартфоні. Проте, підкреслює голова президентського офісу, мова йде не лише про технологічність, а в першу чергу, прозорість голосування кожного виборця ([Українські новини](#)).

Тож реакція Офісу Президента засвідчила, що сама ідея виборів не заперечується як демократичний принцип, однак проведення голосування саме в нинішніх умовах вважається проблематичним. В Офісі Президента заявили, що планувати вибори «серед ракет і безпілотників» нереалістично ([BBC](#)).

Крім цього за даними опитування Київського міжнародного інституту соціології, проведеним 20 липня – 3 серпня 2026 року, 57 % респондентів вважають, що вибори мають відбутися лише після остаточної мирної угоди і повного завершення війни. Ще 23 % допускають голосування після припинення вогню, якщо Україна отримає надійні гарантії безпеки. Провести вибори ще до завершення бойових дій хочуть лише 15 % ([Explainer](#)).

Така низька підтримка свідчить про розуміння громадянами складнощів, пов'язаних з організацією та проведенням виборчої кампанії в умовах збройної агресії.

Згодом команда колишнього міністра оборони Михайла Федорова пояснила його заяви щодо необхідності проведення виборів. Там наголошують, що йшлося не про організацію голосування «вже завтра», а про

початок підготовки до виборчого процесу та вирішення усіх пов'язаних із ним питань.

За словами представників його команди, навіть у разі завершення повномасштабної війни Україні знадобиться перехідний період для підготовки виборів. Тому, на їхню думку, необхідно вже зараз опрацьовувати можливі сценарії проведення голосування в умовах війни.

Йдеться, зокрема, про взаємодію з Центральною виборчою комісією, Конституційним судом, ухвалення необхідних законодавчих змін, оновлення виборчого кодексу та створення нових виборчих дільниць.

У команді Федорова також заявили, що мають напрацювання щодо організації безпечного голосування для різних категорій громадян. Для військових, за їхньою пропозицією, можна було б створити спеціальні виборчі дільниці безпосередньо на фронті. Водночас частина військовослужбовців могла б голосувати на звичайних дільницях, оскільки перебуває у великих прифронтових містах або поблизу них. Для цивільних мешканців прифронтових територій розглядають можливість використання вже діючої інфраструктури – зокрема підземних шкіл, дитячих садків та окремих приміщень закладів вищої освіти. Українцям за кордоном, на думку команди ексміністра, могла б допомогти попередня онлайн-реєстрація, яка спростила б організацію голосування ([NV.ua](https://nv.ua)).

Сам Михайло Федоров на запитання, які вибори варто провести – парламентські, президентські чи місцеві, – відповів, що всі. Водночас їхню черговість і часовий проміжок між ними слід визначити після консультацій з українськими та міжнародними експертами.

Ще до початку виборчого процесу держава має розв'язати низку питань: як голосуватимуть військові та українці за кордоном, чи зможуть військові балотуватися, як голосуватимуть внутрішньо переміщені особи, а також як працюватимуть державні реєстри. Важливим завданням є з'ясувати, скільки українців перебуває всередині країни та скільки – за кордоном. «У грудні 2025 року президент доручив парламенту розробити механізми, як провести вибори

під час війни. Пів року працювала група народних депутатів з експертами. 60–70 % цього законодавства вже навіть написано, і для кожної категорії людей уже продумані конкретні механізми», – додав експертист ([Захід](#)).

Своєю чергою речниця Єврокомісії Анітта Гіппер заявила, що ЄС готовий підтримувати Україну у виборчому процесі. «Що стосується виборів, саме Україна має вирішувати, коли їх проводити, з повним дотриманням своєї правової бази», — зазначила Гіппер. За її словами, Євросоюз готовий надавати Україні підтримку протягом усього виборчого процесу, зокрема в забезпеченні дотримання відповідних демократичних стандартів і вимог. «Існують конституційні рамки, і рішення має ухвалювати Україна – якщо вона вирішить це зробити», – додала речниця Єврокомісії ([Дзеркало тижня](#)).

Міністр оборони Великої Британії Люк Поллард заявив, що рішення щодо проведення виборів в Україні має ухвалювати українська влада та суспільство.

Він зазначив, що питання виборчого процесу є внутрішньою справою України. Водночас він навів приклад Великої Британії під час Другої світової війни. «Поки в Європі тривала війна, у нас не було виборів», – сказав Поллард, наголосивши, що остаточне рішення щодо виборів залишається за Україною ([NV.ua](#)).

Утім народні депутати, активісти та лідери думок неоднозначно сприйняли заяву Михайла Федорова щодо необхідності проведення виборів під час війни. Експерти застерігають, що такий процес не лише технічно неможливий, а й може призвести до повного внутрішнього хаосу та стати вигідним подарунком для Москви.

За словами нардепа від «Євросолідарності» Миколи Княжицького, вибори під час війни лише розколюють суспільство: «Вимога проведення виборів регулярно з'являється в російських сценаріях так званого «мирного врегулювання». Причина очевидна: у Кремлі розраховують, що виборча кампанія під час війни загострить внутрішні конфлікти, пересварить українців і послабить державу зсередини», – написав депутат ([УНІАН](#)).

Народний депутат Олексій Гончаренко заявив, що наразі не бачить безпечного механізму проведення виборів в Україні в умовах повномасштабної війни. Серед головних проблем він назвав безпеку виборчих дільниць, участь військовослужбовців, голосування українців за кордоном та організацію виборчого процесу в прифронтових регіонах. На його думку, спочатку має завершитися війна, а вже після цього Україна повинна перейти до виборів ([Новини.live](#)).

Застереження щодо ініціативи висловив народний депутат та історик Володимир В'ятрович, доповнивши думку про недопустимість впливу Кремля. Він підкреслив, що «вибори під час війни можуть бути зручним інструментом Росії, щоб захопити те, що не вдалося війною» ([Главред](#)).

Політолог Ігор Баб'юк вважає, що проведення виборів під час активної фази війни наразі технічно неможливо. Зокрема, за його словами, є території, де Україна не контролює ситуацію, а отже провести там голосування не реально. «Зараз іде війна. А вже коли вона закінчиться, в якому етапі, не відомо ще скільки, то тоді можна говорити і про вибори, і про демократичні процеси, і про все інше. Зараз стоїть питання збереження держави України», – зазначає експерт ([Шпальта](#)).

За словами експерт аналітичного центру «Об'єднана Україна» Дмитра Левуся, головною проблемою залишається відсутність механізму, який дозволив би провести голосування під час війни одночасно безпечно, прозоро та із забезпеченням виборчих прав усіх громадян. Експерт наголосив, що питання не обмежується лише роботою виборчих дільниць. Потрібно одночасно гарантувати безпеку виборців, членів комісій, документації та інфраструктури.

Серед ключових проблем Левусь назвав можливість участі у голосуванні кількох великих груп українських громадян:

- військовослужбовців, які перебувають на фронті;
- жителів тимчасово окупованих територій;

- українців, які після початку повномасштабної війни перебувають за кордоном;
- мешканців прифронтових регіонів, де існує постійна загроза обстрілів.

На думку Левуся, без вирішення цих питань важко говорити про повноцінне дотримання виборчих прав громадян. Окрему увагу експерт звернув на можливі суперечки щодо легітимності влади після голосування, якщо значна кількість громадян не зможе взяти в ньому участь ([IZ](#)).

Голова правління Громадянської мережі «Опора», член робочої групи з підготовки законів щодо проведення виборів під час війни Ольга Айвазовська заявила, що поки війна – вибори не є можливими. «Вибори під час війни не будуть цілком демократичними і ми за це заплатимо високу ціну», – наголосила Айвазовська. «Я згодна з Михайлом Федоровим, що росіяни не повинні визначати, коли нам проводити вибори, бо якби вони могли, то вибори б відбулись давно. Можна підняти заяви і різні пункти мирних планів, і Мінські протоколи, бо все це вже було. Але я точно проти, щоб вибори відбулися через політичні інтереси без озирання на реальний стан інфраструктури, аналіз ризиків та НАЛЕЖНУ їх підготовку», – зазначає Айвазовська.

Ольга Айвазовська нагадує, що першими через війну були пропущені парламентські вибори, і після завершення війни Україна має підготуватися і провести першими саме вибори до Верховної Ради ([Радіо Свобода](#)).

Тим часом політтехнолог Сергій Гайдай, навпаки, переконаний, що вибори потрібні, але «немає політичної волі законодавчої влади», завдяки яким вони зможуть стати можливими. «Вам будь-який експерт скаже: “Конституція забороняє, законів немає, все не можна”. Але якщо війна буде 15 років? Нам потрібно буде шукати інші способи ротації влади. Якщо влада зупиняється, ви перетворюєтесь в Білорусь, в Казахстан часів Назарбаєва або в росію часів путіна», – зазначив він.

За словами Гайдая, технічно голосування цілком реально організувати не за один день, а впродовж щонайменше двох тижнів завдяки даним з «Дії». На його думку, пункти, де можна проголосувати, можна зробити на базі поштових відділень або, наприклад, онлайн. Самим підрахунком має займатися міжнародна комісія, до якої увійдуть як українці, так і представники інших союзних країн. «Тут головне бажання й те, щоб вони (ред. — вибори) відбувалися незалежно від влади, щоб не було сумнівів, що вони сфальсифіковані... Вибачте, ми ходимо на концерти, у нас відбуваються великі події. А якщо цілих два тижні українці будуть голосувати в метро, на “Новій пошті”, на “Укрпошті” або через застосунок, то “балістика прилетить”», — сказав політтехнолог ([Громадське](#)).

Своєю чергою політолог Володимир Фесенко звертає увагу, що Михайло Федоров не пропонує проводити вибори негайно. Йдеться радше про початок публічної дискусії щодо того, чи можуть вони відбутися ще до завершення війни.

«Він не пропонує проводити вибори саме зараз. Це просто неможливо і з точки зору воєнної ситуації, і з точки зору законодавства. Він пропонує обговорити можливість — оце ключове слово — можливість проведення виборів під час війни», — пояснює Фесенко.

На думку політолога, Федоров фактично намагається зняти табу з теми, яка в Україні обговорюється ще з 2023 року. Оскільки ніхто не знає, скільки ще триватиме війна, держава, за логікою цього підходу, має принаймні почати шукати прийнятний механізм проведення виборів у воєнних умовах ([Фокус](#)).

За його оцінкою, провести повноцінні вибори за звичними процедурами в умовах нинішньої війни практично неможливо. Водночас експерт припустив, що Федоров як фахівець у сфері технологій може запропонувати альтернативні способи голосування, зокрема через смартфон, а можливо, і поштою. «Впевнений, що вже найближчим часом він запропонує свої конкретні пропозиції з цього приводу. Він буде діяти покроково, щоб постійно зберігати ініціативу за собою», — зазначив Фесенко. Він також зазначив, що на тлі

дискусії про електронне голосування ставлення до виборів через смартфон може змінитися. За словами політолога, зокрема представники опозиції можуть переглянути свої попередні позиції щодо такого формату ([ТСН](#)).

Таким чином, заклик Федорова поновив дискусію про вибори, проте проведення виборів в Україні під час воєнного стану стикається з низкою складних викликів, які роблять цей процес надзвичайно проблематичним.

Ініціатива Федорова має добру мету – не допустити, щоб війна знищила демократичні принципи України. Проте водночас вона не враховує, наскільки далеко країні ще належало пройти до європейських стандартів навіть до початку повномасштабної війни, а також наскільки складніше стало просуватися цим шляхом в умовах щоденних і нічних російських обстрілів ([ТСН](#)).

Звісно, вибори – це ключова частина демократичної процедури. Без них і демократія – не демократія. Але для проведення цієї суспільної процедури мають бути створені належні умови, що неможливо під час повномасштабної війни та часткової окупації території.

Зараз, і як мінімум найближчі пів року, в умовах ескалації війни проведення виборів в Україні є неможливим, враховуючи всі основні чинники – безпекові, політичні, законодавчі, організаційні, тощо. Але це не означає, що цю ідею взагалі не треба розглядати. Якщо нинішня війна затягнеться ще не на один рік, або виникнуть форс-мажорні політичні обставини, за певних умов може дійсно виникнути нагальна потреба в проведенні виборів і під час війни ([Відомо](#)).

Тож проводити вибори під час війни – недоцільно. А ось готуватися до них потрібно вже сьогодні. І «готуватися» – це не говорити про дату голосування. Це підготувати законодавство. Забезпечити легітимний склад ЦВК. Оновити Реєстр виборців. Створити механізми для військових, ВПО та українців за кордоном. Відновити політичну конкуренцію. Захистити вибори від російського втручання ([Фокус](#)).